

Nokert zaļo paradīzi aiz'astes

Siena vākšanas tradīcijai Latvijas dabas un kultūras mantojumā ir īpaša vieta. Paņēmienu un to jēgu ir vērts neaizmirst un praktizēt vismaz kā muzejisku vērtību. Mūsdienās zālāju apsaimniekošana ir citāda, ne tik draudzīga dabisko zālāju sugām. Attēlā – siena talka pie Kaņiera atjaunotā, iekoptā kadiķu pļavā 2020. gadā.

Gādājot par ekosistēmu dabiskajām regulējošajām spējām un savvaļas sugu saglabāšanu, svarīgi, lai dabas daudzveidība būtu dzīves norišu fonā, nevis aizbīdīta un noslēpta attālos nostūros, kur netraucē.

Būtiski, lai dabas daudzveidībai būtu atvēlēta telpa arī lauku saimniecībā, dārzā, pilsētā, mijiedarbojoties cilvēkam un dabas procesiem. Dabas dažādību nevar izolēti saglabāt tikai liegumos un rezervātos. Tas nestrādā, lai cik perfekti šīs izolētās vietas saudzētu vai apsaimniekotu. Saglabāt dabas daudzveidību nozīmē to saglabāt ainavā – arī cilvēka dzīves telpā. Un tas nebūt neliek pārtraukt dzīvot un saimniekot, bet – dzīvot gudrāk un saimniekot ilgtspējīgāk.

Krašņas pļavas ziedēšana jūlijā

AINAVA – FONŠ UN DARBĪBAS VIETA

Mūsdienu Latvijā ir raiba kultūrainava, tai laika gaitā pielāgojusies arī bioloģiskā daudzveidība. Ilgā laikā sugas ir atradušas nišas ne tikai mazskartā dabā, bet arī kultūrainavā un cilvēka apzināti vai nejauši veidotā vidē. Evolūcijas gaitā sugām izveidojušies pielāgojumi, kā izdzīvot, izcīnīt vietu zem saules, izplatīties un noturēties. Taču šie unikālie mehānismi var izrādīties bezspēcīgi strauju pārmaiņu priekšā. Tāpēc zemes izmantošanas intensifikācijas dēļ daudzas sugas pakļautas arvien lielākam izžušanas riskam. Rezultāts ir vienmuļāka, vienkāršota vide, kur izdzīvo tikai tie, kam vides apstākļu nianse ir diezgan vienaldzīga. Bet vienkāršota vide pakļauj arī mūs, cilvēkus, lielākiem riskiem, īpaši klimata pārmaiņu ēnā.

Šodienas saimniekošanas veidi ir intensīvāki nekā jebkad iepriekš cilvēces vēsturē. Protams, cilvēki iekopa un izmantoja zemi jau krietni sen. Taču jaunie tehniskie risinājumi paātrinājušas pārmaiņas – ne tikai redzamajā ainavā, bet arī tajā, ko tā glabā, – bioloģiskajā daudzveidībā. Lauku ainavā meliorācijas un masivizācijas laikmeta «rētas» ir kļuvušas par neizdzēšamu padomju Latvijas mantojumu. Laiks nestāv uz vietas, daļa rētu dzija un daudz kas tiecās atgriez-

ties dabiskajā veidolā. Tomēr rodas jaunas ietekmes formas.

Ainavas vienkāršošana nes līdzīgu savvaļas sugu dzīvotņu zudumu un sliktākajā scenārijā arī sugu lokālu izmiršanu. Nereti vides pārmaiņas notiek pārāk strauji, lai zūdošo

*Esmu pārliccināta, ka
bioloģiski daudzveidīgu
teritoriju saglabāšana nekad
nevar izrādīties zaudējums.
Ilgtermiņā tas vienmēr
būs ieguvums dabai un
sabiedrībai, lai arī cik ļoti liela
ir mirklīgā vēlme pēc straujas
attīstības.*

dzīvotņu vietā tās spētu ieviesties vēl citur apkārtnē, tā nodrošinot «rezervi», lai vienas dzīvotnes zudums nenozīmētu sugas iznīkšanu reģionālā mērogā. Dabisko zālāju sugas ir spilgts piemērs – ne viena vien vēl 20. gadsimta vidū parasta suga jau kļuvusi diezgan reti vai pat tik reti sastopama, ka

jāsāk domāt par to iekļaušanu aizsargājamo sarakstā.

Rakstā ar jēdzienu «dabiskie zālāji», tāpat kā pēdējā laika zinātniskajā un praktiskajā literatūrā, saprotu zālājus, kuru veģetācija veidojusies spontāni, pati par sevi bez lopbarības augu sēšanas un intensīvas mēslošanas – augāja daudzveidība veidojusies pļaušanas vai noganīšanas pastāvīgā un ilgstošā ietekmē. Šeit kā piemērus varētu minēt bezdelīgactiņu, purva atāleni, zilgano seslēriju vai pļavas vilkmēli – agrāk parastus augus, kuru sastapšanas iespēja kļūst arvien retāka, – un parasti ne vairs skaistā pļavā, bet nelielā krūmājā vai mežā, kas reiz bijusi pļava.

Šodien dzīvojam citā masivizācijas vilnī, kad lauku ainava daudzviet atkal tiek vienkāršota un kļūst vienmuļāka, galvenokārt auglīgo lauksaimniecības zemju apvidos. Iespējams, to var neievērot, dzīvojot pilsētā. Bet nevar nepamānīt, esot laukos. Tirumu masīvi kļūst lielāki un, līdzīgi kā 20. gadsimta 60. gadu lielās meliorācijas laikmetā, atkal zūd viensētas un lieli koki, laukmalu un mežu ieloku pļaviņas, kas bija vēl patvērušās no uzaršanas, zūd ceļmalas ar savvaļas augu raibajiem klājieniem un kukaiņu zumēšanu. Taču visi šie elementi ir nepieciešami bioloģiskās daudzveidības «fonam» – tie kalpo kā dabisks buferis un sugu izplatīšanās ceļi.

Bezdelīgactiņa ir zīmīgs 20. gadsimta otrās puses Latvijas ainavas pārmaiņu simbols – kādreiz parasta, bet tagad tik reti atrodama. Vai zīni bezdelīgactiņu pļavu, kur to ir papildinām?

Viena no tradicionālo ainavu etalonteritorijām – Abavas senieleja, vēl aizvien bagāta ar bioloģiski vērtīgiem zālājiem, lai gan arī šeit tiem klājas arvien sliktāk. Dabisko zālāju augi no senajiem zālājiem pamazām izeļo arī padomju gados uzartajās platībās.

CIENOT TRADICIONĀLO, BET NE ATPAKAĻ PAGĀTNĒ

Vai mums dabas saglabāšanas vārdā jāiet atpakaļ – uz tradicionālo pagātnes dzīvesveidu? Diez vai. Jādzīvo uz priekšu. Tomēr varam saglabāt, atjaunot un radīt vismaz atsevišķus elementus, dzīvās dabas patvērumvietas, pieturvietas un pārvietošanās ceļus, kuriem ir kritiski svarīga nozīme dabas buferespējas un daudzveidības saglabāšanā. Tas neprasa lielu uzupurēšanos, toties uzlabo mūsu pašu dzīves kvalitāti, ja vien mācāmies ieraudzīt vērtīgo un paņemt vajadzīgo no dabas tā, lai paliek vēl ilgam laikam. Tas ir ilgtermiņa darbs, kas nenesīs augļus uzreiz, un tas darāms, izmantojot droši vien citu motivāciju un instrumentus, nekā senāk. Bet darīt ir vērts.

Bioloģiskā daudzveidība, īpaši apvidos, kur dominē intensīvas lauksaimniecības zemes, glābjas un var turpināt pastāvēt nelielās «salās». Šādu salu bioloģiskā daudzveidība gan ir daudz trauslāka un vairāk pakļauta riskiem nekā lielākās dabiskās vai puslīdz dabiskās teritorijās. Jo vairāk šādu salu būs, jo lielāka būs sugu un gēnu satikšanās iespēja, un lielāka dabas noturība. Arī zaļās salas pilsētvidē var kļūt par glābiņu un patvēruma vietu daudz kam, tostarp mums pašiem – gan saglabājot esošās dabas oāzes (pļavas, mežus, vecos parkus), gan veidojot un veicinot jaunu rašanos. Esmu pārliecināta, ka bioloģiski daudzveidīgu teritoriju saglabāšana nekad nevar izrādīties zaudējums. Ilgtermiņā tas vienmēr būs ieguvums dabai un sabiedrībai, lai arī cik ļoti liela ir mirklīgā vēlme pēc straujas attīstības. Mūsu varā ir saglabāt un turpināt šīs zaļās oāzes, kā arī veicināt un atjaunot tur, kur tās jau ir zaudētas. Ar konkrētu darīšanu, sabiedrības izglītošanu un vides aizstāvību.

Šoreiz nerakstīšu par speciāliem liela apjoma ieguldījumiem dabas saglabāšanā ar ļoti konkrētiem mērķiem. Tie lai paliek dabas aizsardzības speciālistu, dažādu organizāciju un speciāli finansētu projektu ziņā. Šoreiz par to, ko var darīt katrs no mums. Par mazajiem darbiem, kas ir katra spēkos, bet, kuriem summējoties, nav tikai skaistu runu pieskaņa, bet arī patiesa jēga. Šajā rakstā – par savvaļas zālāju augiem un iespējām veicināt to daudzveidību, tā radot pienesumu arī kukaiņu, tostarp apputeksnētāju skaita un sugu daudzveidības veicināšanā.

Appļautu, nenoartu ceļmalu un ainavu elementu dažādība (atsevišķi koki, krūmu puduri, akmeņi un akmeņu krāvumi) dod patvērumu un izplatīšanās iespējas daudzām augu un kukaiņu sugām.

25-30

Vismaz tik gadiem jāpaiet pēc uzaršanas, lai dabiskā zālājā sagaidītu dažādu pļavas augu «īsto kombināciju». Īpaši bagāti, daudzveidīgi zālāji nav arti nekad vai vismaz pēdējos 50 gadus.

Ko darīt, ja...

...pļavā ir orhidejas, piemēram, naktsvijoles vai dzegužpirkstītes? Pļaujiet siena laikā! Šie augi ir pielāgojušies pļavas režīmam un negaida, ka pļavu saglabās neskartu vai nopļaus tikai rudenī. «Tautpišana» palielina aizsargājamo sugu izzušanas risku, jo pļavu pārņems ekspanzívie augi, kūla un sūnas. Ja iespējams, ieteicams saglabāt ap reto augu koncentrācijas vietām nepļautas salas, ko nopļauj un savāc vēlāk – pēc sēklu nobriešanas.

Šāds izskatās rokām vākts mitru pļavu sēklu materiāls pirms žāvēšanas: pļavas vilkmēle, meža zirdzene, ķimeņlapu selme, krastkaņepe, vitolu staģe, molīnija u.c. Šādu sugu sēklas vāc vasaras beigās un rudens sākumā – augusta beigās vai septembrī. Sausāku pļavu augu sēklas ienākas agrāk, tās pakāpeniski jāsāk vākt jau jūlijā.

Sena meža pļava, kas mūsdienās atkal iekopta un atjaunota – sugām izcili bagāta un ainaviski skaista. Šī ir sena un grezna dabas un kultūrvēstures daļa – ja tāda ir jūsu īpašumā, jūs esat bagāts!

KĀ VEICINĀT DAUDZVEIDĪGO PĻAVU SAGLABĀŠANOS?

Saglabājiet esošo bioloģiski vērtīgo pļavu un ganību bioloģisko daudzveidību! Ja jums pieder zālājs, kas ir ekspertu atzīts par bioloģiski vērtīgu zālāju (turpmāk – BVZ), tas jāapsaimnieko, pļaujot vai ganot.

Par BVZ uzturēšanu var saņemt agrovīdes maksājumus (bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos – turpmāk BDUZ). Ar nosacijumiem var iepazīties Lauku atbalsta dienesta (LAD) mājaslapā, bet zālāju statusu un ražības klasi (ko nosaka biotopa veids) var sameklēt LAD lauku bloku kartē (karte.lad.gov.lv). Ja teritorijā ir uzskatīts aizsargājams biotops, to var atrast dabas datu sistēmā *Ozols* (ozols.gov.lv/pub). Padziļinātai izpratnei iesaku Solvitas Rūsiņas un līdzautoru grāmatu *Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā: pļavas un ganības* (ieej.lv/zalaji), bet BVZ apsaimniekotājiem BDUZ ietvaros tā pieejama arī grāmatas formātā).

*Reizēm krāšņi ziedoši
atmatu zālāji ar pelašķiem,
asinszālēm, margrietīņām
un baltajām madarām
rada domstarpības starp
saimnieku un ekspertu. Puķu
daudzveidība ir liela, zied
krāšņi – ko tad vēl vajag?*

AR KRĀŠŅU ZIEDĒŠANU NEPIETIEK

Ja jūsu īpašumā ir zālājs, kas nav atzīts par BVZ, ir vērts saprast, kāpēc un ko var darīt lietas labā. Reizēm krāšņi ziedoši atmatu zālāji ar pelašķiem, asinszālēm, margrietīņām un baltajām madarām rada domstarpības starp saimnieku un ekspertu. Puķu daudzveidība ir liela, zied krāšņi – ko tad vēl vajag?

Minētie augi, lai gan skaisti un daudzi no tiem ir ārstniecības augi, nav specifiski seni, daļēji dabiskiem zālājiem (lai gan aug arī tādās). BVZ vērtējumā svarīga ir specifisku augu klātbūtne un kombinācija (augu sabiedrība). BVZ specifiskās sugas jeb indikatoraugi un raksturojošās sugas liecina par zālāja ilglaicību un ilgstošu mērenu apsaimniekošanu (nav arts, piesēts vai intensīvi mēslojts). Tie lielākoties nav aizsargājami augi, bet relatīvi parasti un raksturo noteiktu dabiskā zālāja tipu. Augi biedrojas pēc diezgan stingriem likumiem, un šīs kombinācijas ir tas, kas raksturo zālāja dabiskumu, senumu un vērtību. BVZ nosaka pēc vienotas metodikas.

Bieži nākas dzirdēt, ka «te nav arts kopš kolhoza laikiem». Diemžēl bieži šis laiks ir par īsu, lai atjaunotos greznis, vērtīgs zālājs. Īsākā laikā dabisko zālāju, kas atrodas zālāju apvidos (piemēram, Gaujas, Abavas, Daugavas un dažās citās pļavām bagātās ielejās), ja donorvietas ir turpat blakus. Turpretī izolēti, kādreiz uzarti zālāji, ko ieskauj

Ja blakus atmatu zālājiem, kas nav sasnieguši bioloģiski vērtīga zālāja kvalitāti, zālējumu sugām bagāti zālāji, «pareizās» sugas ienāks ātrāk, nekā pļavās, ko ieskauj tikai intensīvi izmantotas aramzemes un meži.

Ar cieņu pret dabu

Nevāciet aizsargājamu augu sēklas! Nemēģiniet tos pārstādīt. Lai šis darbs paliek zinātniekiem un speciālistiem, ja tiešām būs vajadzīgs.

Nevāciet sēklas vietās, kur konkrēto (arī parasto) sugu ir maz! Vāciet tikai tur, kur ir bagātīgi un daudz, un paliek vēl daudz! Katrā soli jārikojas ar cieņu pret dabu, citādi šim darbam zūd jēga.

Liels pļavmalas ozols, kura vainagā ieaug par ozolu jaunākas apses. Vēlama ozola atēnošana, izcērtot jaunākos kokus, kas to nomāc. Ieteicams to darīt pakāpeniski, vairāku gadu laikā, lai pēkšņa apstākļu maiņa nekļūtu atbrīvotajam liktenīga.

intensīvas lauksaimniecības zemes vai meži, atjaunojas lēnāk – sugām nav, no kurienes atgriezties, un ceļš ir tāls, ar daudziem grūti pārvaramiem šķēršļiem. Ja esat ceļa sākumā ar BVZ apsaimniekošanu, iesaku iepazīties ar šo informāciju: ieej.lv/zalaju_buklets.

SĒT DAUDZVEIDĪBU

Vēlaties, lai zālājs būtu bioloģiski daudzveidīgāks un drīzāk sasniegtu BVZ statusu? Ne viens vien satiktais saimnieks šādu vēlēšanos ir izteicis. Līdzīga vēlme arvien biežāk vērojama piemājas zālienu apsaimniekotāju vidū – kā vienmuļās «zāles» vietā dabūt ziedošu, daudzveidīgu zālāju?

Iesaku iesēt daudzveidību. Tā ir metode, kas jau diezgan ilgi izmantota citās valstīs, īpaši Rietumeiropā, un sāk iedzīvoties arī Latvijā. To var darīt gan pļavas, gan dārza mērogā – principi ir tie paši.

Pirmais solis ir saprast, kāda ir augsne, mitruma režīms vietā, ko gribam uzlabot, un kas tur bijis iepriekš. Visgrūtāk ir daudzveidot barības vielām pārbagātas vietas – agrāk intensīvi mēslošanas platības un nosusinātas slapjās pļavas uz kūdras. Pārbarotas augsnes var būt arī nogāzes lejasdaļā, ja augšpusē ir vai reiz bijusi mēslošanas aramzeme – barības vielas noskalotas lejup un uzkrājušās, veidojot BVZ sugām nepiemērotu, pārbagātu augsni. Sugu daudzveidības atjaunošana ar lielāku varbūtību izdosies nabadzīgākās augsnes.

Latvijā pašlaik nav nopērkami dabisko zālāju sēklu maisījumi. Neuzķerieties uz «pļavas puķu maisījumiem», kas patiesībā nav nekādi pļavu maisījumi, jo satur daudz netipisku un Latvijas dabiskajiem zālājiem nederīgu sugu. Dabisko zālāju ielabošanai der tikai vietējais Latvijas savvaļas augu sēklu materiāls. Izskatās, ka tuvākajos gados vairākas Latvijas saimniecības sarosīsies un aizņems šo brīvo tirgus nišu.

KĀ TIKT PIE SĒKLĀM?

Vislabāk, ja pašam īpašumā ir kāds BVZ – tad no turienes var paņemt siena vākšanas laikā pabirušos smalkumus un pārnest uz pļavu, kuru gribas daudzveidot. Var vienoties ar citu BVZ īpašnieku par siena smalkumiem, ko izkliegt vēlamajā vietā. Der arī sugām bagāts siens, lai gan tad jāreķinās, ka «sausā atlikuma» tajā būs maz – daļa jau izbirusi pārvaldājam. Tad labāk vest tikko nopļautu un žāvēt pie sevis mērķa vietā. Nederēs gadiem ilgi šķūnī gulējuši siena smalkumi.

Vienmēr jāpievērš uzmanība mērķa teritorijas un donorterritorijas līdzībai – augsnes apstākļiem un mitrumam. Donorvietā nedrīkst būt invazīvas sugas (Sosnovska latvānis, Kanādas zeltslotiņa, daudzlapu lupīna, blīvā skābene, puķu sprigane u.c.), kā arī lielā īpatsvarā nedrīkst būt ekspansīvas sugas (suņburkšķi, gārša, slotiņu ciesa, smaržīgā kārvele, pļavas pastinaks, kamolzāle u.c.).

Nedrīkst būt daudz lucernu vai citu sēto lopbarības augu.

Pirms siena izklāšanas vai smalkumu izkaisīšanas nepieciešams «satraucēt» velēnu – pēc nopļaušanas un novākšanas rudens pusē jāuzecē vai atsevišķos laukumos jānoņem velēna. Var veidot izklaidus laukumiņus vai joslas, jo diez vai sēklu uzreiz pietiks visai platībai. Ar laiku piesētie augi «aizies» pa zālāju paši. Īpaši ganībās, kur tos, pieķērušos nagiem, apmatojumam un caur gremošanas traktu izplatīs mājlopi. Ja zālājs bijis aizlaists, ilgi nekopts, ir svarīgi daudz maz novākt kūlu un sūnas, uzecēt. Nelielā piemājas zālienā var sakasīt ar asu grābekli vai uzkaplēt. Tad ar lielāku varbūtību sēklas uzdīgs. Nav jēgas piesēt aizaugušā, neplautā zālājā.

Otrs ceļš ir sēklas savākt pašam. Ir droši jāpazīst vēlamie augi un jāpazīst invazīvas un ekspansīvas (sēšanai nederīgās) sugas. Visbiežāk sējamas sugas ir konkrētiem apstākļiem piemērotas BVZ indikatorsugas. Taču tās var būt arī parastākas sugas, kas raksturīgas dabiskos zālajos. Sēklas vāc, nobraukot vai nogriežot, nav nepieciešams tīrs sēklu materiāls, tas var saturēt arī *čubas*. Dažas valstis tiek izmantoti putekļusūcēja tipa sēklu vācēji, lielākiem apjomiem arī kombaina tipa vācēji. Tomēr nav vērts tādu ierīci pirkt vai konstruēt, kamēr nav pilnīgi skaidra, izmēģināta un apdomāta darba specifika.

2012. gadā piesēts zālājs vienmuļa, veca kultivēta zālāja vietā mēreni mitros apstākļos. Ja pirms tam šajā vietā bija mazs sugu skaits (13–14, galvenokārt kamolzāle, pienene), tad 2021. gadā šeit deviņos m² laukumos vairākos atkārtojumos uzskaitīju 35–39 augu sugas. Attēlā – raibs sugu sastāvs ar kalnu āboliņu, vizuli, pļavas dzelzeni, pārkoņamoliņu, lielziedu vīgriezi, vidējo ceļteku, pūkaino vēlpieni. Piesēts, nelielā laukumā noņēmot velēnu vai izrokot nelielas velēnas gabalus (abas metodes izrādījās vienādi efektīvas). Visus gadus pļauts, savācot sienu. Jaunradītais zālāja fragments pēc botāniskā sastāva ir līdzvērtīgs BVZ.

Sēklu vākšanu var sākt ap jūlija sākumu, dažas sugas pat ap Jāņiem. Dažādu sugu sēklas nogatavojas dažādos laikos – tas jāskatās dabā. Jābūt drošam, kādi izskatās ievācjamie augi ne tikai ziedēšanas laikā, bet arī pēc noziedēšanas. Nav jēgas maisīt kopā mitru un sausu zālāju augus – ja gatavo maisījumu, tad visām kopā liekamām sugām jābūt no līdzīgiem apstākļiem un arī jābūt piemērotos apstākļos. Sēklas ienākas dažādos laikos, tāpēc ar vienu vākšanas reizi nepietiks.

Sēklu materiālu nevāc lietainā laikā. Savāktās sēklas, pogaļas un citu *čubu* materiālu izklāj sausā, ēnainā vietā un pārmaisa, lai nesāk bojāties. Sauso materiālu līdz izsēšanai glabā papīra maisos vai kastēs labi vēdināmā vietā.

Sēj septembrī vai oktobrī sagatavotā, saecētā vietā. Sējamais apjoms ir apmēram 20 g/m², tas ir, neliela sauja ar visiem smalkumiem. Sēj uz augsnes virskārtas neierušinot. Dabisko zālāju augu daudzība nebūs tik augsta kā lopbarības augu šķirnēm sētajos zālajos. Daudzu augu sēklām nepieciešams ziemā izsald, lai uzdīgtu. Daļu sēklu kāds var apēst. Ir daudz grūti paredzamu faktoru, tomēr, kārtīgi izdarot, izdosies. Nevajag nolaist rokas, ja pirmajā gadā ir tikai nezāles – tās jāapņūm vai jāapgrāv. Ja sēts nelielos laukumos vai joslās, tad visu zālāju turpina pļaut vai noganīt. Nedrīkst mēsloj. Ja apsētā vieta tiek pļauta vai ganīta, apmierinoši

rezultāti varētu būt gaidāmi apmēram 5–7 gadu laikā.

Ja īpašumā ir dažādi zālāji – gan BVZ, gan «parasti», var pārnest (pārstādīt) nelielas velēnas vai atsevišķus augus.

CEĻMALAS, KADIĶI UN AGRESĪVIE SVEŠZEMNIEKI

Zālāju sugu daudzveidībai ieteicams atvēlēt arī ceļmalas un dārzu zālienus, ežas, mežmalas, upju krastus. Kaut pāris metru platas joslas vai nelielus laukumus atvēl dzīvajai dabai, vismaz reizi gadā nopļaujot un piešķatot, lai tur neieviešas invazīvi vai ekspanсивi augi. Šī lieta jāuztver elastīgi un saprātīgi. Pagalmos, dārzos un parkos var pļaut vairākas reizes gadā, taču ne «noskujot» mauriņu reizi nedēļā – tad no daudzveidības nekas nesanāks. Var saglabāt atsevišķas pa vasaru nepļautas saliņas vai joslas, kuru vietas var mainīt, un nopļaut un novākt vēlāk. Šajās salās var arī veicināt daudzveidību,

piesējot dabisko zālāju puķes un pļaujot ar mēru, – piemājas zālienā daudzveidībai atvēlētajā daļā var pļaut arī 2–3 reizes gadā.

Atgaismojiet krūmos ieaugušus kadiķus un kādreizējos atsevišķi stāvējušos pļavu kokus, izcērtot krūmus un jaunus kokus. Iestādiet kādu jaunu nākotnes pļavas dižkoku. Visbiežāk tas ir kāds pļavas ieloks vai mežmala, kurā var veidot sava veida zudušo laiku paradīzi. Reizēm atrodas interesanti laukakmeņi, senas pļavu ceļu vietas un atgrīežas pazudušas sugas. Lai Latvijā būtu šādi ainavas greznumi, tie ir nemitīgi jākopj un jāatjauno. Lielā mērā tie apliecina cilvēku attieksmi, saglabājot tos gadu gaitā nākamajām paaudzēm. Tas neprasa daudz, tikai vēlmi un uzmanību – atrast īsto vietu, kopt un saudzēt. Arvien biežāk Latvijā sastopamas invazīvās sugas. Šo problēmu var risināt, tikai ķeroties pie darīšanas, tostarp kaimiņu un vietējo pašvaldību pārliecināšanas. Zālajos un citur vietu iekaro ne tikai Sosnovska latvānis, bet arī puķu sprigane, Kanādas zeltslotiņa un citi agresīvi svešzemnieki. Iesaku sākt ar sava dārza revīziju – neaudzēt un izskaust invazīvos krāšņumaugus, kas var iziet ārpus kontroles. Svarīgi sākt rīkoties stadijā, kad invazīvo sugu ir maz, – tad tos var izskaust ar vienkāršiem līdzekļiem, izrokot, bieži pļaujot vai izravējot. Vēlāk tas kļūs sarežģīti un dārgi. Invazīvo sugu iepazīšanai noderēs: bit.ly/invazivs. **B**

Daudz noderīgas informācijas par BVZ augiem, sēklām un piesēšanas darbiem atrodama Igaunijas uzņēmuma *Nordicbotanical* vietnē en.nordicbotanical.eu un Latvijas Dabas fonda *GrassLIFE* projekta mājaslapā grasslife.lv.

